

Datum
2025-04-16

Diariennr
KST 2025/98

Ert datum
2025-02-07

Ert diariennr
Ju2025/00311

Justitiedepartementet

Hyra anstaltsplatser utomlands (DS 2025:1)

Kammarrätten har följande synpunkter på förslagen.

Närhetsprincipen

I promemorian görs vissa överväganden kring frågan om en anstaltsplacering utomlands kan innebära ett oproportionerligt ingrepp i rätten till privat- och familjeliv, bl.a. med hänsyn till de svårigheter som kan uppkomma för anhöriga och närstående att besöka den intagne vid en sådan placering. Enligt promemorian kan det inte slås fast att kostnaderna för resor och övernattningar vid besök allmänt kommer att bli högre för de som ska besöka en intagen i en anstalt utomlands jämfört med besök inom Sverige. Utöver ett konstaterande av att det i landet finns 46 kriminalvårdsanstalter med geografisk spridning saknas det dock några egentliga överväganden till stöd för denna slutsats. Enligt kammarrätten finns det skäl att närmare utreda vilka följder förslaget kan få för Sveriges möjligheter att uppfylla sina internationella förpliktelser.

Förvarstagna, asylsökande som har utvisats på grund av brott och offentliga biträden

I promemorian föreslås bl.a. att det ska finnas möjlighet att placera förvarstagna i en kriminalvårdsanstalt utomlands och det noteras att utlänningar som är utvisade på grund av brott och placerade i en anstalt utomlands kan komma att ansöka om asyl. Förvarstagna och asylsökande har rätt till ett offentligt biträde. Enligt promemorian ska – om det bedöms rimligt – den förvarstagnas offentliga biträde som utgångspunkt få besöka huvudmannen i den anstalt där huvudmannen är placerad. Förvarsförhandlingar ska hållas varannan månad.

Postadress

Box 2302
103 17 Stockholm

Besöksadress

Birger Jarls Torg 5

Telefon

08-561 690 00

E-post: kammarrattenistockholm@dom.se

Internet: www.kammarrattenistockholm.domstol.se

Med hänsyn till att det rör sig om ett frihetsberövande finns det starka rättssäkerhetsskäl som talar för att det offentliga biträdet ska få delta vid den muntliga förhandlingen från samma plats som den förvarstagna om det finns önskemål om det, dvs. från anstalten utomlands (jfr HFD 2024 ref. 13). Det kommer alltså finnas begränsade möjligheter för den handläggande myndigheten eller migrationsdomstolen att neka den förvarstagna denna rätt. Förslaget kommer därför sannolikt att leda till betydligt ökade kostnader för offentliga biträdens tidspillan och utlägg. I promemorian saknas några närmare överväganden av hur stora dessa kostnader kan bli.

Kammarrätten noterar vidare att promemorians förslag gällande förvarstagna inte är förenliga med de förslag som lämnas i utredningen SOU 2025:16 – Ett nytt regelverk för uppsikt och förvar. I den utredningen föreslås, bl.a. mot bakgrund av omfattande och långvarig kritik från JO, att möjligheten att placera förvarstagna på kriminalvårdsanstalt endast ska få ske i undantagsfall. Mot bakgrund av den utredningens förslag, och under förutsättning att de förslagen genomförs, är det alltså osäkert hur många förvarstagna som i framtiden kommer att placeras i en kriminalvårdsanstalt.

Till skillnad från intagna som verkställer en fängelsepåföljd finns det inte heller något på förhand bestämt datum när ett förvar ska upphöra. Utgångspunkten är i stället att ett förvar ska pågå så kort tid som möjligt. Eftersom ett förvar ska omprövas löpande och inom vissa angivna tider kan också förvaret när som helst upphöra. Det går alltså inte att i förväg, till skillnad från en anstaltsplacering till följd av en fängelsepåföljd, veta hur länge ett förvarstagande ska bestå. Det kan därför ifrågasättas om det man vill uppnå med förslaget att placera förvarstagna utomlands överstiger de kostnader som förslaget för med sig. Mot den bakgrunden, och med hänsyn till kammarrättens synpunkter nedan på förslaget om en ny grund för förvar, avstyrker kammarrätten förslaget om möjligheten att placera förvarstagna i kriminalvårdsanstalt utomlands.

En ny grund för förvar

I promemorian föreslås att en ny förvarsgrund införs för att kunna hantera de fall där ett förvarsbeslut upphör och den förvarstagna är placerad i en kriminalvårdsanstalt utomlands. Förslaget innebär att en utlänning ska kunna tas i förvar även om det inte finns risk för att utlänningen bedriver brottslig verksamhet i Sverige, avviker eller på annat sätt hindrar verkställigheten. Som skäl för förslaget anges att det inte är lämpligt med en ordning där personer som har placerats på anstalt utomlands frigges i det mottagande landet. I promemorian anges kortfattat att syftet med den föreslagna bestämmelsen är förenligt med återvändandedirektivet¹. Kammarrätten ställer sig tveksam till promemorians slutsats och anser att frågan om förslagets överensstämmelse med direktivet behöver utredas ytterligare.

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/115/EG av den 16 december 2008 om gemensamma normer för återvändande av tredjelandsmedborgare som vistas olagligt i medlemsstaterna.

Den nya grunden för förvar kopplas uttryckligen till att det är fråga om att förbereda eller genomföra verkställigheten av ett beslut om avvisning eller utvisning. Den omfattar därmed inte den situationen att förvaret upphör för att det inte längre är fråga om ett återvändandeförfarande, t.ex. efter att ett avvisnings- eller utvisningsbeslut upphävs av någon orsak. En sådan situation torde i och för sig vara sällsynt men innebär att en utlänning vars förvar upphör av ett sådant skäl inte med tvång kan transporteras tillbaka till Sverige med stöd av förslagen i promemorian. Även om den föreslagna förvarsgrunden införs finns det alltså en risk för att en person som har placerats i anstalt utomlands måste frigges i det mottagande landet.

Detta yttrande har beslutats av kammarrättsrådet och vice ordföranden Catharina Lindqvist. Föredragande har varit tf. assessorn Fredrik Högstedt.

Catharina Lindqvist

Fredrik Högstedt

Kopia till

Övriga kammarrätter

Hovrätterna

Förvaltningsrätterna under Kammarrätten i Stockholm

Justitiedepartementet, expeditionschefen och enheten DÅ

Domstolsverket

Kammarrättens intranät

Tidningarnas telegrambyrå